

RIJEČ

GRAČANIČKI GLASNIK
časopis za kulturnu historiju

Broj 50
Godina XXV
Novembar, 2020.
[str. 147-154]

© Monos 2020

Memoarska proza prim. dr. Fadila Pitića

Fatima Bećarević Softić

Memoarski zapisi prim.dr.Fadila Pitića objavljeni u knjizi "Sve moje ratne bolnice: od Maoče do Treskavice: (1992-1995)" u vremenskom pogledu obuhvataju ratni i poslijeratni period u Bosni i Hercegovini zanimljivo su štivo sa naratološkog, biografskog i historijskog aspekta. To su subjektivni zapisi autora, potkrijepljeni fotografijama, rješenjima, odlukama u formi dokumenata, kao i dnevničkih bilješki, kojima se nastoji dokazati istinitost i objektivnost autorovog kazivanja. Prim.dr. Pitić piše o događajima u kojima je izravno sudjelovao, kao kreator i sudionik. Pričanje o ratnim događajima obuhvata period od 1992. kada napušta porodicu i odlazi prvo u Maoču, gdje formira Ratnu bolnicu za ranjenike sa brčanskog ratišta, zatim opisuje odlazak u Gračanicu i rad u Ratnoj bolnici u Sokolu, gdje je okupio izuzetno cijenjenu medicinsku ekipu sa kojom obavlja zahtjevne hirurške operacije. Premda ova knjiga dominantno obuhvata ratni period, autor daje opširniji osvrt i na osnivanje Opće bolnice i svoj rad u Gračanici u poslijeratnim godinama. Za razliku od svog rodnog Brčkog, gdje je nepravedno marginaliziran, prešućen i zapostavljen, prim. dr. Pitić u Gračanici i danas uživa veliki ugled i poštovanje građana, o čemu s neskrivenim zadovoljstvom iznosi niz detalja u ovoj knjizi.

Ključne riječi: Ratna bolnica, hirurg, rat, narativ, memoari, historiografija

NARATIV KAO POLAZIŠTE

Od kad postoji svijet postoji i potreba za pričom i pričanjem. Jedan od najutjecajnijih teoretičara, semiotičara i naratologa XX. stoljeća, Roland Barthes smatrao je da nikad nije postojala ni jedna grupa ljudi bez narativa, da sve ljudske grupe imaju svoje narative i da u njima uživaju ljudi različitih socijalnih struktura i diskursa kojima pripadaju. Po Barthesu narativ "je jednostavno prisutan, kao i sam život"¹ Marina Katnić-Bakaršić navodi da su svi narativi "formirani po jedinstvenoj matrici, a kulturne, civilizacijske, stilske odlike tek su varijacije te matri-

1 Barthes, Roland, "Introduction to the Structural Analysis of Naratives" in *Image Music Text*, London:Fontana Press 1977, str.79

ce.”² Posebno naglašava da je upravo naratologija kao naučna disciplina “skrenula pažnju na sveprisutnost priče i narativnih tekstova u svim sferama ljudskog života, pokazujući da je narativ jedan od važnih načina proizvođenja značenja.”³ Narativna forma predstavlja “jedan od primarnih načina na koji se konstituiraju značenja uopće.”⁴ Stoga ne treba da čudi činjenica da je u vremenu u kome živimo, posebno ako se osvrnemo na ratna dešavanja koja su obilježila početak stoljeća jedna od najčešćih i najviše zastupljenih formi stvaranja upravo memoarska proza, odnosno pripovijedanje koje proizilazi iz ličnog iskustva pojedinca.

Za razumijevanje naratologije danas se obično uzimaju u obzir dva aspekta i oni podrazumijevaju proučavanje priče i diskursa u kome se ona javlja. Ono što je važno naglasiti jeste da je pričanje priča važan dio socijalne komunikacije, “verbalne interakcije kao izražavanja pripadnosti grupi, izražavanja sebe i povezivanja sa drugima.”⁵ Sama po sebi, priča je svojevrsni konstrukt koji ne uzima u obzir ni jezik ni stil teksta, nego pripada dubinskoj strukturi narativa. Književnost i umjetnost nam svakodnevno pokazuju da postoji službeno pamćenje, ali i niz individualnih, porodičnih, generacijskih, ideoloških i političkih koja često prikazuju opozicione strane istog događaja i otvaraju nove potrage za onim što se stvarno dogodilo. Kuljić smatra da je “sjećanje uvijek zahvat u prošlo iz nove sadašnjice”⁶ Time se naglašava značaj trenutka pričanja/pisanja o prošlosti i upozor-

rava na postojanje uticaja koji se odražavaju na identitet onoga ko piše. Priča proizvodi značenja i u kontekstu u kojem se pristupa knjizi prim.dr.Pitića važna je za razumijevanje jednog vremena i događaja koji su ga obilježili. Sjećanje, fotografije, zahvalnice, spisak angažovanih lica u Ratnoj bolnici u Maoči, rješenja i razrješenja predstavljaju tragove na osnovu kojih se pravi još jedan, narativni pogled u prošlost koji ima za cilj da obuhvati sve sačuvano i svjedoči iz perspektive pojedinca, aktivnog sudionika u događajima na području Bosne i Hercegovine u periodu od 1992. do 1995., ali i nekoliko godina kasnije, onoliko koliko se sadašnjosti približavaju sjećanja, refleksije i pripovijesti autora.

MEMOARI – NAČIN DA SE KAŽE PREŠUĆENO

Knjiga prim.dr.Fadila Pitića “Sve moje ratne bolnice: od Maoče do Treskavice: (1992-1995)”⁷ predstavlja memoarski model autobiografske proze i usmjerena je na problematiziranje historijske, političke i socijalne zbilje iz perspektive autora kao memoarskog subjekta, u prvom licu jednine, odnosno sa autobiografske i biografske pozicije pripovjedača. “Memoarski subjekt je osoba koja je poziciju pripovjedača stekla s obzirom na socijalno priznatu važnost i na stupanj javnog ugleda, pretendirajući na iznošenje slike stvarnosti. Takva društveno reprezentativna osoba oblikuje se kao objekt izvanjskog prostora strategijama historiografskog pripovijedanja iz subjektne pozicije.”⁸

2 Katnić-Bakaršić, Marina. “U postrazi za tajnom pripovijednog teksta: Naratologija” u *Savremena tumačenja književnosti*, Sarajevo Publishing, Sarajevo, 2006, str.246.

3 Ibidem, str.247.

4 Feluga, Modules on Gremias: On the Semiotic Square. Introductory Guide to Critical Theory. Purdue University 27.10.2020. na <https://cla.purdue.edu/academic/english/theory/narratology/modules/greimassquare.html>

5 Eggins,S., Slade, D. *Analysing Casual Conversation*. Washington:Cassell 1997.

6 Kuljić, Todor.Kultura sećanja: teorijska objašnjenja upotrebe prošlosti, Čigaja štampa, Beograd, 2006, str.5

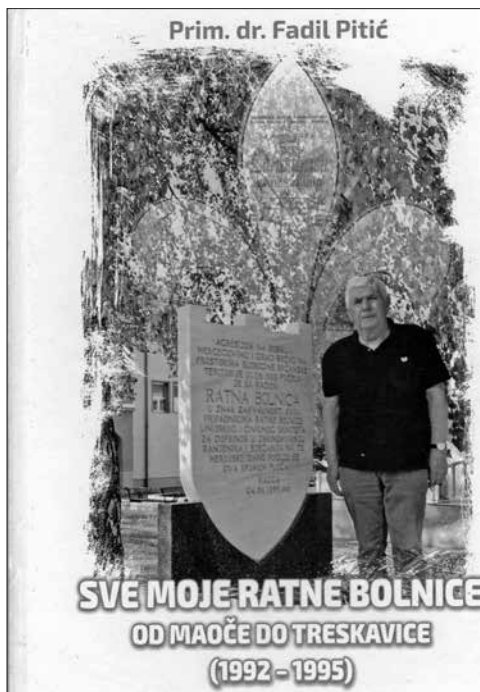
7 Pitić, Fadil. *Sve moje ratne bolnice: od Maoče do Treskavice: (1992-1995)*, Književni klub Brčko distrikt BiH, 2020.

8 Sablić-Tomoć, Helena. *Intimno i javno: savremena hrvatska autobiografska proza*, Naklada Ljevak, Zagreb, 2002, str.149

Prim.dr. Pitić u toku rata u BiH nastavio je sa obavljanjem posla kojim se bavio i u predratnom periodu. Kao već iskusni hirurg, pomagao je ranjenicima i bolesnicima i organizovao rad u ratnim bolnicama i ambulantama na području Brčkog, Maoče, Gračanice, Tuzle, Treskavice, Fojnice i Orašja. U ovom slučaju on nije samo svjedok zbivanja o kojima piše, već i glavni inicijator i učesnik u organizaciji i formiranju ratnih bolnica u izuzetno teškim ratnim uslovima da bi nakon potpisivanja Dejtonskog sporazuma i uspostave mira nastavio s radom i formirao bolnicu u Gračanici. Kao glavni protagonist nekih od tematiziranih događaja u knjizi, autor zauzima poziciju historiografskog subjekta koji je označen individualnošću u jednakoj mjeri kao i sadržajem kojeg nastoji prikazati što objektivnije. Memoari obično nastaju kao reakcija pojedinca na neobjektivnost zajednice ili zvaničnih historiografskih podataka i na neki način predstavljaju pokušaj da se pojedinac razračuna sa svima i kaže zvanični stav ili ono što smatra prešućenom istinom o datom događaju. Na pitanje razloga i motiva, koji su ga naveli na pisanje, autor je u knjizi dao sljedeći odgovor:

“I danas mi nije jasno kako o tim danima mogu pričati ljudi koji nisu bili tu. Historija nije rekla-kazala, ona je satkana od činjenica, događaja, ličnosti, godina, a prije svega od istine. Izgleda da se u novije vrijeme mnogo toga promijenilo pa se historija piše kako kome odgovara. Kao što bi rekli, može im se. Valjda su ti, kojima se može, moju ulogu u tom periodu jednostavno izbisali, da se stručno izrazim, nastala je demenacija tog vremena. Zato i pišem ove redove da ih više nikada, niko ne može izbrisati, ma koliko mu se moglo.”⁹

Iz navedenog odlomka jasno se iščitava gorčina koju ugledni hirurg osjeća prilikom

govora o ratnim i poslijeratnim vremenima i razočarenje u odnosu na pojedine ljude sa kojima je imao korektnu profesionalnu i poslovnu saradnju, i ta gorčina se prelijeva kroz više poglavlja u knjizi, uvijek kada autor osjeti refleksivnu potrebu za objašnjenjem i tumačenjem onoga što je slijedilo poslije. Refleksije poput ove narušavaju hronologiju pričanja koja obuhvata tačno određen vremenski period i podrazumijevaju vremenski slijed po kome je “Svet koji prikazuje svako poripovedačko delo uvek vremenski svet. ... vreme postaje ljudsko vreme u onoj meri u kojoj je artikulisano na pripovedni način; s druge strane, priča je onoliko bogata značenjem koliko ocrtava karakteristike vremen-skog iskustva.”¹⁰ Kategorija vremena, zastupljena u ovoj knjizi vezana je za društveno poimanje vremena, a činjenice i događaji

9 Pitić, str.63

10 Riker, Pol. *Vreme i priča*, Sremski Karlovci, Novi Sad:Izdavačka knjižnica Zorana Stojanovića, Beograd:Vojna štamparija, 1993, str.11

selektovani i prikazani u onom vremenskog okviru kojeg sam autor smatra značajnim.

Činjenice koje autor posebno naglašava odnose se na njegove zasluge u osnivanju ratnih bolnica kao i na vlastiti stručni angažman u njima, te na neki način predstavljaju okosnicu samog pripovijedanja. Iskustvo koje je stekao tokom formiranja prve Ratne bolnice u Maoči bit će mu od velike koristi pri formiranju i organizovanju rada Ratne bolnice u Gračanici (Soko) kao i na planini Treskavici, u izuzetno teškim uvjetima. Ističući posebnu važnost ratnih bolnica, autor naglašava na više mjesta da su memoari upućeni zajednici i njegovoj porodici kako bi pružili pravi uvid u ono što se zaista događalo iz perspektive osobe koja je sve navedeno doživjela i svjedočila o onome o čemu piše. Na taj način jedna pojedinačna istina, oblikovana u memoarima postaje ulog za kolektivno pamćenje u kome se zasluge za sudjelovanje u ratu tumače i vrednuju različito. Biti koristan i djelovati u vremenu koje čini okvir ove knjige svjevrstan je izazov ne samo za preživljavanje, nego i kušnja i test za čast, vjeru, profesionalnost, dostojanstvo i patriotizam svakog pojedinca.

Vodeći uspješno primarni narativni tok, autor nastoji objektivno prikazati vanjski prostor i dešavanja u ratnom periodu, zbog čega i stavlja naglasak na modeliranje društvenog identiteta pojedinca u kontekstu opisanih događaja. "Prilikom oblikovanja memoarskog diskursa najčešće se koristi pripovijedanje, refleksija i opisivanje"¹¹ te oni predstavljaju narativne forme koje dominiraju. Temeljna sličnost između memoarske proze o kojoj govorimo i autobiografskih tekstova u užem smislu proizilazi iz narativnih kategorija kao što su fokalizacija i stajalište pripovjedača koje su u ovom slučaju autodijetske prirode, ali su namjenjeni isključivo javnoj recepciji koja se nastoji uvjeriti u istinitost događaja na osnovu fotografija, zapisa,

rješenja, zahvalnica i drugih materijalnih dokaza kojima se potkrepljuju tvrdnje iznesene u knjizi. Težnja autora memoarskih spisa ovog tipa je da na osnovu priloženih dokumenata i svjedočenja ubijedi čitatelja u istinitost svoje verzije kazivanja kao relevantnog svjedočanstva o događajima koji se opisuju. Ova strategija karakteristična je za historioografski način oblikovanja priče u kome je naglasak na prikazivanju konkretnih činjenica, a ne na njihovom tumačenju.

Jedan od najupečatljivijih odlomaka u knjizi, u kome je reprezentirana dokumentarnost pomiješana sa sjećanjima i tumačenjima predstavljena je u razgovoru autora sa novinarom "Gaurdijana". Navedeni odlomak objašnjava i autorov razlog ostanka u Bosni i Hercegovini za vrijeme rata:

"Kako se osjećaš sada kad si izgubio sve?" misleći na imovinu.

Odgovaram mu: "To doživljam kao partiju pokera. Sjednem za stol. Odigram nekoliko partija i, izgubim sve. Nakrivim šešir i, napustim kafanu", kažem. "Zašto si ostao u Bosni kad si istjeran iz svoje kuće, napustio voljeni grad?", pita. Ispričah mu svoju muhadžersku sudbinu... Moj djed i njegov brat su poginuli u vrijeme balkanskih ratova u Novom Pazaru. Nakon njihove pogibije, njihove supruge (koje su bile rođene sestre) su kupile han u Čajniču te se tamo i preselile. Djeca su se školovala u Čajniču. Moj otac Vehbija je završio šerijatsku gimnaziju te je radio u Centralnoj banci u Sarajevu. 1943. godine dolazi u Brčko da kupi brašno, gdje upoznaje moju majku Biseru i ostaje do kraja života u Brčkom.

I evo, sada sam ja ostao da se kao hirur borim sa željom da moja djeca ne budu nikad muhadžiri. Nakon tih riječi vidio sam suze u njegovim očima. Prišao mi je prijateljski, zagrlio i bez riječi napustio prostoriju. Pogledao sam kroz prozor i vidio ga kako pognute glave odlazi. Da li ga je bilo stid u ime cijelog

11 Sablić-Tomić, str.150

svijeta što su dopustili ovako krvoporoliće u srcu Evrope ili je još uvijek bio pod dojmom našeg razgovora, to nikad neću saznati.”¹²

Potreba da se pruži otpor i spriječi muhadžerska sudbina koja je zadesila veliki broj stanovnika Bosne i Hercegovine u autoru bude otpor i inat koji jednako drsko i tvrdo-glavno tjeraju da se ide dalje i da se preživi. Glas razuma autoru cijelo vrijeme govori da će i to proći, i rat i sve što ga je zadesilo. Emocija koja se stalno provlači kroz knjigu je ljubav prema supruzi Šemsi. I u najtežim vremenima ta osjećanja su ostala topla i iskrena. Autor ne krije prvrženost ženi koja ratne godine provodi sa djecom u Hrvatskoj i tamo vodi svoju borbu za opstanak. To je ljubav puna čežnje, topline i nostalgije koju autor često spominje naglašavajući važnost porodice za stabilno i dostojanstveno egzistiranje pojedinca.

Biografska strana ove knjige ogleda se u tome što ona naglašava zasluge i djela autora kao liječnika, koji u izuzetno teškim vremenima djeluje odgovorno, profesionalno i požrtvovano. Navedene zasluge na pojedinim mjestima prikazane su subjektivno i egoistično, ili kako bi rekao pisac predgovora za Pitićevu knjigu Enes Pašalić “drsko i otvoreno” zato jer su one dokaz da je svom pozivu i u najtežim vremenima služio odano i požrtvovano.¹³

POJEDINAC I HISTORIOGRAFIJA

Postmoderna historiografija pridaje veliku važnost subjektivnim pristupima prošlosti, pričanjima pojedinaca, svjedočanstvima putem kojih se teži ka spoznaji prošlosti i onoga što se zaista zbivalo s neke druge strane. Tako, uz zvaničnu historiografiju, imamo niz biografija, memoara i drugih ličnih ispovijesti kojima se bliže opisuju određeni događaji, potvrđuju, približuju ili tumače na različit

način. Ono što je krajem XIX i početkom XX stoljeća smatrano privatnim i ličnim, postalo je javnim diskursom, važnim za razumijevanje historije pa su stoga memoari i dnevničke bilješke sudionika u ratovima, pobunama i drugim važnim događajima postali štiva koja su važna za puno razumijevanje događaja.

Sa historijskog stajališta memoari prim. dr. Pitića važni su za razumijevanje historijskih događaja za vrijeme rata, ali i dijela političke i društvene atmosfere u Gračanici u poslijeratnom periodu. Ostvarivanje uloge doktora u ratnim vremenima i teškoće s kojima se susreće u svakodnevnom radu, otkrivaju lošu organizaciju i pogrešan pristup vojnih i civilnih vlasti čitavoj toj osjetljivoj i važnoj djelatnosti i liječnicima kao njenim nosiocima, koji su u manjim sredinama, često bili prepušteni samima sebi. Posebno je interesantan prikaz HVO-a u prvim danima rata, dok je prim. dr. Pitić boravio u Brčkom, gdje su postojale dvije vojno-političke struje i mnogo zbunjenosti i nedorečenosti.

Autor otvoreno kritikuje pristup i način ispisivanja historije u poslijeratnom periodu i sa gorčinom konstatuje da se u toj historiji zasluge nerijetko pripisuju onima kojima ni po čemu ne pripadaju, koji nisu bili cijelo vrijeme na frontu, a brišu se zasluge onih koji su u novom političkom sistemu nepodobni iako su se itekako isticali u ratu.

Svjedočeci proglašenju dr. Ive Hudolina prvim direktorom Ratne bolnice u Maoči, prim. dr. Pitić se suočio sa ispisivanjem nove historije kao i sa svjedočanstvima iz kojih je izbrisan, iako je bio njihov aktivan sudionik. Knjigu “Tjeskobe” Josipa Stojanovića autor navodi kao izvor netačnih podataka.¹⁴ Naime, u navedenoj knjizi izbrisane su zasluge prim. dr. Pitića i njegovog ljekarskog tima, a sva važnost pridaje se dr. Ivi Hudolinu.

12 Pitić, str. 169

13 Pitić, str. 10

14 Stojanović, Josip. *Tjeskobe, ratno svjedočanstvo jednog liječnika*, Rast, Zagreb, 2010.

Iako postoji određena doza razočarenja u odnosu prema kolegama iz Ratne bolnice u Gračanici, sudeći po dnevniciškim zapisima Faruka Delića, tadašnjeg referenta u Opštinskom štabu Teritorijalne odbrane Bosne i Hercegovine, o prim. dr. Pitiću vladalo je izuzetno pozitivno mišljenje: "Dolaskom dr. Pitića, Ratna bolnica dobila je hirurga, neophodnog za ratnu hirurgiju. Pričalo se da pravi 'čuda' u hirurškoj sali, a samo oni koji su trebali komplikovanije operacije i duže liječenje upućivani su u Tuzlu i van granica BiH."¹⁵ O zaslugama prim. dr. Pitića svojevrmeno je pisao i prof. dr. Omer Hamzić u okviru jednog kraćeg pregleda historije gračaničkog zdravstva u kojoj zapaženo mjesto ima i Ratna bolnica i dr. Pitić:

"Iako u vrlo teškim uslovima, Bolnica se tokom rata razvila u dobro organizovanu, kadrovski ojačanu ratnu instituciju koja je bila osposobljena za vrhunske medicinsko-hirurške zahvate, čak i određene zahvate iz oblasti vaskularne hirurgije. Velike zasluge za takav razvoj ima cjelokupno medicinsko i nemedicinsko osoblje Ratne bolnice. Njih je krasila požrtvovanost, nadasve marljiv rad, samoodricanje i strpljenje. Na čelu te ekipe (ili kao načelnik ili kao glavni hirurg) se nalazio dr. Fadil Pitić, koji je, kao iskusan liječnik i humanista, dao svoj lični pečat i doprinos razvoju ratne hirurgije, organizaciji rada i funkcionisanju ove vojne ustanove.

Narod je imao ogromno povjerenje u Ratnu bolnicu i njeno osoblje."¹⁶

Dijeleći mišljenje mnogih Gračanlija, navedeni autori su još davno posvjedočili koliki je i kakav ugled i poštovanje uživao dr. Pitić u Gračanici. Kako možemo iščitati sa stranica ove knjige, to je izostalo u njegovom rodnom gradu, Brčkom, što je i pokrenulo dr. Pitića da o tome ispiše svoju memoarsku priču. Ko-

liko god bila subjektivna, ta je priča, ipak, sa historiografskog aspekta, značajan prilog ne samo historijatu gračaničkog zdravstva, već i ratne medicine, hirurgije posebno.

Po tome, ova knjiga i jeste daleko iznad običnog memoarskog zapisa.

LITERATURA:

1. Barthes, Roland, "Introduction to the Structural Analysis of Narratives" in *Image Music Text*, London:Fontana Press 1997.
2. Delić, Faruk. "Listajući ratnu bilježnicu: prizori iz Ratne bolnice u Sokolu prvih dana agresije na Bosnu i Hercegovinu" u *Gračanički glasnik*, broj 43, Cicerprom, Gračanica, maj 2017.
3. Eggins, S., Slade, D. *Analysing Casual Conversation*. Washington:Cassell 1997.
4. Feluga, Modules on Gremias: On the Semiotic Square. Introductory Guide to Critical Theory. Purdue University 27.10.2020. na <https://cla.purdue.edu/academic/english/theory/narratology/modules/greimassquare.html>
5. Hamzić, Omer. "Razvoj zdravstvene djelatnosti u Gračanici – od ambulate do opšte bolnice" u *Gračanički glasnik*, broj 10. Gračanica, 2000.
6. Katnić-Bakaršić, Marina. "U potrazi za tajnom pripovjednog teksta: Naratologija" u *Savremena tumačenja književnosti*, Sarajevo Publishing, Sarajevo, 2006.
7. Kuljić, Todor. *Kultura sećanja: teorijska objašnjenja upotrebe prošlosti*, Čigoja štampa, Beograd, 2006.
8. Pitić, Fadil. *Sve moje ratne bolnice: od Maoče do Treskavice: (1992-1995)*, Književni klub Brčko distrikt BiH, 2020.
9. Riker, Pol. *Vreme i priča*, Sremski Karlovci, Novi Sad:Izdavačka knjižnica Zorana Stojanovića, Beograd:Vojna štamparija, 1993.
10. Sablić-Tomoć, Helena. *Intimno i javno: savremena hrvatska autobiografska proza*, Naklada Ljevak, Zagreb, 2002.

¹⁵ Delić, Faruk. "Listajući ratnu bilježnicu: prizori iz Ratne bolnice u Sokolu prvih dana agresije na Bosnu i Hercegovinu" u *Gračanički glasnik*, broj 43, Cicerprom, Gračanica, maj 2017.str.97

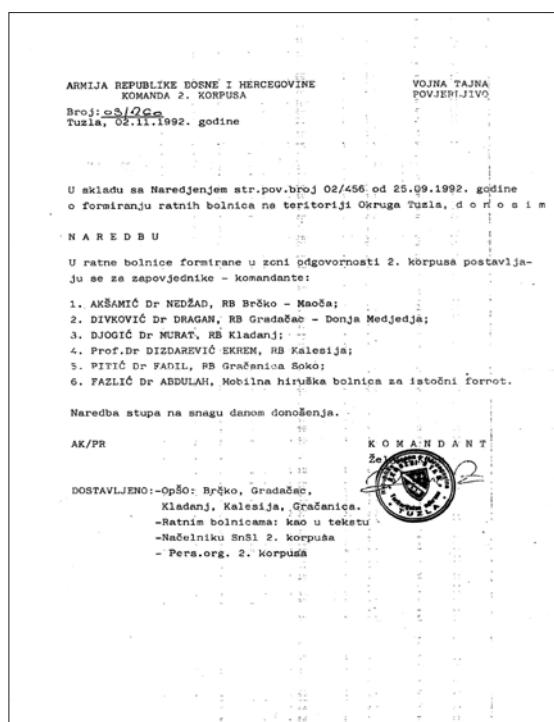
¹⁶ Hamzić, Omer. "Razvoj zdravstvene djelatnosti u Gračanici – od ambulate do opšte bolnice" u *Gračanički glasnik*, broj 10. Gračanica, 2000. str.94

11. Stojanović, Josip. Tjeskobe, ratno svjedočanstvo jednog liječnika, Rast, Zagreb, 2010.

SUMMARY THE MEMOIRISTIC PROSE OF DR. FADIL PITIĆ

Memoirs by Dr. Fadil Pitić were published in the book "All my war hospitals: from Maoča to Treskavica: (1992-1995)" covering the war and post-war period in Bosnia and Herzegovina and represent records interesting from the narratological, biographical and historical aspect. Memoirs are subjective records of the author, supported by photographs, solutions, decisions in the form of documents, diary entries, etc., which seek to prove the truth of the story and objectivity. Dr. Pitić writes memoirs describing events in which he directly participated, as

a creator and participant. The story of the war covers the period from 1992, when Prim. Dr. Pitić left his family and went first to Maoča, where he formed the War Hospital for the Wounded from the Brčko Battlefield, then described his departure to Gracanica and his many years of work at the War Hospital in Soko, a medical team with which he performs demanding surgical operations. Although this book predominantly covers the war period, the author gives a more extensive review of the establishment of the war General Hospital and his work in Gracanica in the post-war years. Unlike his hometown of Brčko, where he was unjustifiably marginalized, silenced and neglected, Prim. Dr. Pitić in Gracanica still enjoys a great reputation and respect of the citizens, about which he reveals with undisguised pleasure a number of details in this book.

Naredba komandanta 2. korpusa A BiH Željka Kneza od 2. 11. 1992. o postavljenju zapovjednika ratnih bolnica na teritoriji Tuzlanskog okruga; između ostalih dr. Fadil Pitić raspoređuje se na tu dužnost u Ratnu bolnicu Soko Gračanica (preuzeto iz Knjige dr. Fadila Pitića „Sve moje ratne bolnice“, Brčko, 2020., str. 164

